

Kommunene i Rogaland, Rogaland Sau og Geit og

SLUTTRAPPORT

Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland

1.oktober 2009 – 30.september 2012

Samarbeid om felles utfordring!

1. BAKGRUNN

1.1 Prosjektoppdrag

Saueholdsutsikter 2012¹ ga i 2007 en relativt dystre prognose for årene fremover ved å forespeile en permanent underdeknings situasjon på sau- og lammekjøtt de kommende årene hvis det ikke ble satt inn tiltak. Hovedgrunnene til denne prognosen var færre sauer fram mot 2012 og flere forbrukere gjennom forventet befolkningsvekst. Rapporten la også stor vekt på at økonomien i saueholdet er preget av lav lønnsomhet og at et annet kjennetegn ved økonomien i saueholdet, er at brukerfamilien i langt større grad henter inntekter utenfor saueholdet enn bønder med andre produksjoner. De ulike scenarioene kom alle ut med en redusert produksjon i 2012 i forhold til 2006.

Høsten 2007 satte Fylkesmannen i Rogaland, landbruksavdelingen utfordringene i saueholdet på dagsorden – målet var å få avklart grunnlaget for et større utviklingsprogram for saueholdet i Rogaland. Bakteppet var underskuddssituasjonen i markedet og utfordringer knyttet til lønnsomhet og rekruttering. Videre burde situasjonen også gi rom for flere produksjons- og markedsmessige muligheter.

Den 19. desember 2007 inviterte Fylkesmannen i Rogaland ressurspersoner (enkeltbønder, Sau og Geit, Nortura, Fatland, Innovasjon Norge Rogaland, regnskapslag og landbruksforvaltningen) i sauenæringen i Rogaland til idèdugnad om *Framtidsutfordringene i saueholdet*. Møtet kom med mange gode innspill som ble kategorisert slik; (1) tilskudd/politikk, (2) produksjon (volumøkning) og (3) marked (spesialitet, produktutvikling o.l.). Men møtet konkluderte med at den viktigste utviklingsutfordringen Rogaland selv kan ta tak i er å få opp produksjonen – og for å få til det – må en fokusere på sauebønderne eller de som ønsker å starte med sau. Ideen om utviklingsprogram ble skrinlagt – en bonderettet satsing med mål om å få opp produksjonen skulle prøves realisert.

Våren/ sommeren 2008 la en arbeidsgruppe grunnlaget for det som ble satsingen. Gruppen besto av enkeltbønder og representanter fra slakteriene Fatland, Nortura og Prima Jæren. Navnet på satsingen ble *Auka produksjon i saueholdet i Rogaland* og ressursene i den 3-årige satsingen skulle rettes inn mot enkeltbønder som vil ta tak i egne utfordringer for å optimalisere. Søknad om økonomisk støtte ble sendt Innovasjon Norge og kommunene i fylket. Satsingen startet formelt 1. september 2009 – og annonsen på neste side viser et godt bilde av kjernen i satsingen;

¹ Saueholdsutsikter 2012, Landbrukets Utredningskontor, Å. Klepp og O. Lutnæs, Rapport 1 – 2007, (januar 2007)

Bli med!

Felles løft for sauehaldet i Rogaland

- A. Me startar med sau!
- B. Nytt sauehus?
- C. Sjukdom og helse
- D. Reduser lammetapet

- E. Beitesamarbeid (organisert beitebruk)
- F. Føring og stell
- G. Økonomisk gjennomgang

Kjenner du på deg at her er det faglege utfordringar du vil ta tak i? Du får hjelp ved å kontakta desse;

• Berit Pettersen	berit.pettersen@fatland.no	tlf 952 00 340
• Rune Osland	rune.osland@nortura.no	tlf 932 65 811
• Georg-Fredrik Ueland	georg@prima.as	tlf 926 19 181

Bak denne fellessatsinga står kommunane i Rogaland og:

Ved prosjektstart sendte vi ut dette brevet til bøndene, dvs vi sendte ut to brev, ett til de om lag 2.600 sauebøndene og ett til de om lag 1.000 melkeprodusentene i fylket som ikke har sau på garden. Målsettingene med brevene var å informere om satsingen og om "oppstartsmøtene" i oktober.

I tillegg til disse 4 møtene arrangerte vi ytterligere 2 møter i januar 2010 (Finnøy og Strand). De 6 møtene ga et totalt oppmøte på 600 personer.

Møteserien la også malen for de to neste årene, ved at vi arrangerte 6 slike møter både i 2010/2011 og 2011/2012. Mer om dette senere.

Felles løft for sauehaldet i Rogaland!

Dette brevet går til alle sauebøndene i Rogaland og er ein kort informasjon om det 3 årige prosjektet *Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland*, som startar opp no i oktober 2009.

Dette er fullt og heilt eit "bonderetta" utviklingsprosjekt, kor ressursane skal nyttast ovanfor deg som sauebonde eller for dei som vurderer å byrje med sau. Slakteria i Rogaland samarbeider om prosjektet etter felles prosjektplan. Satsinga skal hjelpe deg med dei faglege utfordringane du meiner er dine viktigaste. Det er lagt opp til 7 hovudtema;

- A. Me startar med sau!
- B. Nytt sauehus?
- C. Sjukdom og helse
- D. Reduser lammetapet
- E. Beitesamarbeid (organisert beitebruk)
- F. Føring og stell
- G. Økonomisk gjennomgang

Prosjektet gir deg utfordringa; tenk gjennom dine faglege utfordringar i sauehaldet – bestem deg for eit av tema ovanfor – *dette er det viktigaste for meg og dette vil eg ta tak i!* Deretter tek du kontakt med prosjektet gjennom prosjektleiarane i det aktuelle slakteriet. Når du ei tid har arbeidd godt med di hovudutfordring, kan du gå over på eit anna tema. Prosjektleiarane i slakteria er Rune Osland, rune.osland@nortura.no (93265811), Georg-Fredrik Ueland, georg@prima.as (92619181) og Berit Pettersen, berit.pettersen@fatland.no (95200340).

Prosjektet vil i veke 42 markere oppstart med 4 kveidsmøte (kl 19.30 – 22.15); **måndag 12.oktober** Tysværtunet kulturhus, **tysdag 13.oktober** Suldal samfunnshus, **onsdag 14.oktober** Undheim samfunnshus og **torsdag 15.oktober** Helleland samfunnshus. Alle slakteria er representerte på møla. Program;

- Informasjon om prosjektet v/Geir Skadberg
- Sauehus – ombygging og nye v/Knut Evensen, Nortura SA
- Aktuelt frå Rogaland Sau og Gelt

Servering.

Vi håpar dette fangar di interessa! Vel møtt!

Stavanger, 28.september 2009

Med helsing

Anfinn Rosnes
fung. landbruksdirektor

Geir Skadberg
seniorrådgivar

1.2 Mål, organisering og rammer

Dette utviklingsprosjektet er for bønder som ønsker å gjøre faglige tiltak på garden for å øke totalproduksjonen og bl.a. der igjennom øke lønnsomheten i produksjonen på den enkelte gard. Videre skal summen av tiltakene på enkeltgardene øke det totale slaktevolumet av sau og lam fra Rogaland. Satsingen skal også legge vekt på å skape en positiv utvikling i næringen. Av denne siste grunn har vi gjennom prosjektet hatt med oss 😊
Det meste går bedre om en legger til godsiden!

Mål

Hovedmål (resultatmål)

Innen prosjektperioden skal antall vinterfôra sau i Rogaland ha økt med 5 % og avdrått (kg kjøtt levert slakteri) med 15 %.

Tiltak 1 – første møteserien

Delmål 1.1.

Storparten av sauebøndene i fylket kjenner til at prosjektet har startet opp og hvem de kan kontakte

Delmål 1.2.

Minimum 100 sauebønder har meldt seg interesserte i å ta del i prosjektet.

Tiltak 2 – melkeprodusenter uten sau

Delmål 2.1.

Minst 10 % av målgruppen (ca 120 bønder), har meldt seg interessert i å få utredet fordelene med sau på egen gard.

Delmål 2.2.

Minst 5 % av målgruppen (ca 60 bønder), har startet opp med sau i prosjektperioden.

Tiltak 3 – individuell oppfølging

Målsettingen er at bøndene får rådgivingstilbud gjennom satsningen innen 7 ulike temagrupper. Individuell oppfølging kan også skje gjennom gruppesamlinger. Tiltaket har ikke kvantifisert målsetting.

Slakteriene har ansvaret for all rådgiving og oppfølging i satsingen.

Organisering

Prosjekteier; Rogaland landbruksselskap

Styringsgruppe;

Rogaland Sau og Geit v/Arnhild Skjørestad

Nortura v/ prosjektleder Rune Osland

Fatland v/ prosjektleder Berit Pettersen

Prima Jæren v/ prosjektleder Georg-Fredrik Ueland

Innovasjon Norge Rogaland v/ Karin Hansen
Kommunene v/ Gerd Siqveland Engelsgjerd
Fylkesmannen i Rogaland v/ Geir Skadberg
Prosjektansvarlig; Geir Skadberg

Hvert slakteri har sin prosjektleder og prosjektansvarlig har hatt felles møte med disse ca 2 ganger i året. Prosjektansvarlig leder styringsgruppen. Styringsgruppen har hatt 2 møter i året.

Rammer

Prosjektperiode;	1.oktober 2009 – 30.september 2012
Prosjektplan:	Selve grunnlaget for hele satsingen.
Prosjektavtaler;	Prosjekteier har inngått avtale med hvert av de deltagende slakterier. Avtalen omfatter leveranser i henhold til prosjektplan, økonomi og rapportering i prosjektet.
Prosjektøkonomi;	Satsingen finansieres i hovedsak av tilskudd fra Innovasjon Norge (Verdiskapingsprogrammet for mat, VSP), kommunene i Rogaland og egeninnsats. Tilskuddet i fra VSP skal i sin helhet betales ut til slakteriene etter en gitt fordelingsnøkkel. Tilskuddet skal gå til rådgiving og oppfølging av de bøndene som blir med i satsingen. Tilskuddet fra kommunene brukes til møter og fellesarrangement. Mer om pengebruk og budsjett under pkt 4.

2. MÅLOPPNÅELSE

Hovedmål

Antall vinterfôra sau i Rogaland skal øke med 5 % og avdråten med 15 %.

Tabell 1: Utvikling antall vinterfôra sau

	Rogaland		Landet	
	Antall sauebønder	Antall vfs	Antall sauebønder	Antall vfs
1.1.2009	2 600	202 329	14 400	999 495
1.1.2010	2 610	209 812	14 238	1 018 566
1.1.2011	2 590	211 100	14 071	1 010 438
1.1.2012	2 544	209 666	13 912	1 003 120
Endring 09 – 12	- 0,2 %	3,6 %	- 3,4 %	0,4 %

Antall vinterfôra sau i Rogaland økte i prosjektperioden med 3,6 %.

Resultatvurdering: Målet ikke nådd.

Tabell 2: Utvikling avdrått

Slakteri	Kg slakt (sau og lam) fra bønder i Rogaland			
	2009	2010	2011	%-vis endring 09 – 11
Prima Jæren	135 000	330 000	338 300	150,6
Fatland	1 743 633	1 887 902	1 864 959	7,0
Nortura	3 027 262	3 008 466	2 892 836	-4,4
Sum	4 905 895	5 226 368	5 096 095	3,9

Avdråttten, målt som kg slakt av sau og lam, økte i prosjektperioden med 3,9 %.
Resultatvurdering: Målet ikke nådd.

Tabell 3: Tilleggsinformasjon; Antall slakta sau og lam fra bønder i Rogaland

Slakteri	Antall slakta sau/lam fra bønder i Rogaland					
	2009		2010		2011	
	antall	% av total	antall	% av total	antall	% av total
Prima Jæren	6 820	2,8	16 000	6,3	17 000	6,7
Fatland	85 185	35,5	94 154	37,0	92 999	36,9
Nortura	148 000	61,7	144 108	56,7	142 314	56,4
Totalt	240 005	100	254 308	100	252 313	100

Antall slakta sau og lam økte med 5,1 % i prosjektperioden.

Delmål 1.1; Storparten av sauebøndene kjenner til prosjektet.

Målepunktet var etter første møteserie. Ved vurdering av måloppnåelse har vi lagt til grunn utsending av brev til alle sauebøndene, oppmøtet på de 6 møtene i oktober 2009 og januar 2010 og omtale i media. Alle de 2.600 bøndene fikk tilsendt brev vanlig postvei, og vi regner med at minst 70 % leste brevene. På de 6 møtene møtte 600 bønder. Videre hadde satsingen omtale i Bondevennen 19. og 31.mars 2010, samt oppslag på hjemmesiden til LMD 29.april 2010.

Resultatvurdering: Målet oppnådd.

Delmål 1.2; Minimum 100 sauebønder har meldt seg interessert i å ta del i prosjektet.

Målepunktet var etter første møteserie. Per 30.juni 2010 hadde 235 bønder meldt seg på for individuell oppfølging fra satsingen. Av disse var 6 bønder i kategori A. Ny med sau. Vi sitter da igjen med at 229 sauebønder hadde meldt seg på prosjektet etter første møte møteserie.

Resultatvurdering: Målet oppnådd.

Delmål 2.1; Minst 10 % av målgruppen (melkeprodusenter uten sau) har meldt seg interessert i å få utredet fordelene med sau på egen gard.

Ingen respons.

Resultatvurdering: Målet ikke nådd.

Delmål 2.2; Minst 5 % av målgruppen (melkeprodusenter uten sau) har startet opp med sau i prosjektperioden.

Ingen respons.

Resultatvurdering: Målet ikke nådd.

Respons rådgiving

Prosjektplanen har ikke satt kvantifiserbare mål for tilslutning til de ulike 7 faglige rådgivingstemaene i satsingen. Resultatene i satsingen ble;

Tabell 4: Respons individuell oppfølging

	Fagtema							
	Ny med sau	Nytt sauehus	Sjukdom og helse	Reduser lammetapet	Beitelag	Fôring og stell	Økonomi	Sum
Antall bønder	22	154	64	4	1	74	1	320
% - vis fordeling	6,9	48,1	20,0	1,3	0,3	23,1	0,3	100

Fordeling individuelt/gruppevis; 69/31

Gruppevis er definert som mindre faggrupper (opp til 8 – 10 personer).

Tabell 5: Respons grupper (fagmøter, bussturer og lignende)

	Fagtema							
	Ny med sau	Nytt sauehus	Sjukdom og helse	Reduser lammetapet	Beitelag	Fôring og stell	Økonomi	Sum
Antall bønder		339	145	10		221	10	725
% - vis fordeling		46,7	20,0	1,4		30,5	1,4	100

Tabell 6: Bønder med individuell oppfølging fordelt på kommunene i sauefylket

Kommune	Ny med sau	Nytt sauehus	Sjukdom og helse	Reduser lammetapet	Beitelag	Føring og stell	Økonomi	Sum
Bjerkreim		8	6			2		16
Bokn		1	1					2
Eigersund		6	2			2		10
Finnøy		16	5			3		24
Forsand		3				25		28
Gjesdal	1	6	4			4		15
Haugesund		1						1
Hjelmeland	1	10	1			1	1	14
Hå	2	10	21	1		3		37
Karmøy		2	2					5
Klepp		1				1		2
Kvitsøy						1		1
Lund		3	1					4
Randaberg								
Rennesøy	2	3	4			4		14
Sandnes	2	6				2		10
Sauda		2	1			1		4
Sokndal		1						1
Sola	1	3	4		1	1		10
Stavanger			4					4
Strand		5				1		6
Suldal	1	6						7
Time	6	5	4			4		19
Tysvær	4	6	2			1		13
Utsira								
Vindafjord	1	10	1			2		14

Kommentarer til respons på faglig rådgiving;

Det er ikke overraskende at de faglige rådgivingsområdene med størst respons er sauehus, sykdom og helse og føring og stell, da disse i og for seg nærmest dekker hele sauebøndens kompetansebehov. Det er gledelig at den individuelle rådgivingen har hatt tilslutning i nesten alle kommunene i fylket. 320 bønder har fått individuell oppfølging og 725 bønder har vært med på større faglige arrangementer. Er dette en god oppslutning til et rådgivingstilbud som har gått over 3 år? Styringsgruppen mener at oppslutningen om individuell oppfølging kunne vært bedre. Når det gjelder oppslutningen om de kollektive tilbudene/faglige arrangementene (fellesmøtene, Agrovisjon, beitelagsmøtet ++, se senere), er styringsgruppen tilfreds med responsen. Vi er privilegert med over 2 500 sauebønder i Rogaland, og potensialet for nye kompetansesatsinger bør være til stede.

En erkjennelse vi må ta med oss i arbeidet med kompetanse i saueholdet – er at sauebøndene nok i stor grad er "gruppete". De liker å være i sammen og høre om, se og diskutere sau. De lærer mye av hverandre – sauebønder er flinke til å dele kompetansen seg i mellom.

3. GJENNOMFØRING I HENHOLD TIL PROSJEKTPLAN

Prosjektplanen er fulgt på alle punkt og tiltak. Arbeidet i satsingen har i hovedsak vært todelt;

1. Rådgiving
2. Fellestiltak

Rådgivingsdelen har gått som planlagt. Når det gjelder fellestiltak – omtaler prosjektplanen egentlig bare 4 oppstartsmøter i oktober 2009. Det ble mange flere fellestiltak enn dette. Mer om dette senere.

Slakteriene har stått ansvarlige for å levere bøndene den rådgiving bøndene etterspør, så lenge den kommer inn under de fagtema satsingen dekker. Støtten fra Innovasjon Norge har i sin helhet blitt utbetalt til slakteriene etter en fordelingsnøkkel. Pengene har blitt bruk til subsidiert rådgiving (gratis eller redusert pris) både på individuelle og kollektive tiltak.

Styringsgruppen bestemte at økonomisk støtte ut over tilskuddet fra Innovasjon Norge skulle gå til fellestiltak. Kommunene i Rogaland ga totalt kr 415.400,- i støtte til satsingen.

6 møter årlig i 3 år

ROGALAND LANDBRUKSSELSKAP
Postboks 59, Sentrum, 4001 Stavanger
Telefon: 51 55 89 83

SAUEMØTEI

- Tysdag 12.januar 2010 i Strand kl 19.30
- Onsdag 13.januar 2010, Finnøy

Program:

- Om prosjektet *Auka produksjon* v/Geir Skadberg, fylkesmannen
- Sauehus – ombygging og nye v/h
- Aktuelt frå Rogaland Sau og Geit

Alle slakteria er representerte på møta.

Servering.

Vel møtt!

Arr.: Prosjektet *Auka produksjon* i Rogaland

ROGALAND LANDBRUKSSELSKAP
Postboks 59, Sentrum, 4001 Stavanger
Telefon: 51 55 89 83

SAUEMØTER 2011

- Måndag 4.oktober, Undheim Samfunns
- Tysdag 5.oktober, Helleland Samfunns
- Torsdag 7.oktober, Suldal Kulturhus, S.
- Måndag 18.oktober, Tysværtunet, Akssd

Alle møta startar kl 19.30.

Det blir tilsvarende møte på Finnøy og i Strand i januar

Program:

- Kort informasjon om satsinga
- **HOVUDTEMA;**
- Helse og lammetap v/ spesialveteri Nortura
- Mine erfaringar med å ta tak i utførelse v/bonde
- Aktuelt frå Rogaland Sau og Geit
- Saueaktuelt frå slakteria

Alle slakteria er representerte på møta.

Servering.

Vel møtt!

Arr.: Satsinga *Auka produksjon* i sauehaldet i Rogaland

ROGALAND LANDBRUKSSELSKAP
Postboks 59, Sentrum, 4001 Stavanger
Telefon: 51 55 89 83

SAUEMØTER 2011

- Tysdag 18.oktober, Undheim Samfunns
- Onsdag 19.oktober, Stemmestaden Grinde
- Måndag 24.oktober, Helleland Grendehus
- Onsdag 26.oktober, Suldal Kulturhus, Sand

Alle møta startar kl 19.30.

Det blir tilsvarende møte på Finnøy og i Strand i januar 2012.

Program:

- Kort om status for satsinga og info om beltekurs
- Hovudtema; **INNVOLLSNYLTARAR;** Framtidig sauehald krev rett behandling av innvollsnyltarar – konkrete råd v/veterinær Atle Domke
- Slik driv eg v/ bonde Arnhild Skjørestad / Hallgeir Rønnevik
- Aktuelt frå Rogaland Sau og Geit

Alle slakteria er representerte på møta.

Servering.

Vel møtt!

Arr.: Satsinga *Auka produksjon* i sauehaldet i Rogaland

PRIMA JÆREN FATLAND INNOVASJON NORGE NOR PRIMAJÆREN INNOVASJON NORGE NORTURA FATLAND

Møteplakatene ovenfor inkluderer ikke 4 møter i oktober 2009, 2 møter i januar 2010 og 2 i januar 2012. Totalt 18 møter med dette oppmøtet;

Tabell 7: Oppmøte på fellesmøtene

	Oppmøte sauemøtene		
	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Tysvær	100	50	65
Helleland	100	70	70
Suldal	50	35	40
Undheim	180	50	85
Strand	85	60	50
Finnøy	85	60	52
Sum	600	325	362

Vi er tilfreds med oppmøtene på disse 18 møtene. Oppmøte på den første møteserien ble nesten ekstrem – trolig mest pga nyhetsinteressen. Disse møtene har vært viktige for "innsalget" av satsingen og noen av de hovedtemaene satsingen tilbyr tjenester innen.

I mars 2011 deltok prosjektlederne og prosjektansvarlig på et sauemøte på Mosterøy. Her fikk vi presentert satsingen og utfordringer i saueholdet, samt at slakteriene fikk presentert sine satsinger på sau. Her møtte det om lag 40 engasjerte bønder.

Agrovisjon 2010

Lørdag 23.oktober 2010 arrangerte vi et skulderarrangement til Agrovisjon 2010;

Sau i Zentrum

Skulderarrangement under Agrovisjon
laurdag 23. oktober 2010

Skulderarrangement under Agrovisjon
laurdag 23. oktober 2010

DROP IN!

10:15 - 11:15 Korleis oppnå gode produksjonsresultat i saueholdet?
Samtale med **Paul Sveta**, ein svært dyktig sauebonde frå Bjerkreim. Still spørsmål!

- Kva betyr produksjonstilskota i Paul sitt sauehald v/**Gerd Sivjeland Engelsgjerd**, Bjerkreim kommune
- Om investeringsstilskott v/**Karin Hansen**, Innovasjon Norge

11:30 - 12:00 Økonomien i saueholdet v/ **Jostein Røysland**, Bjerkreim rekneskapskontor

13:15 - 14:00 Sauekontrollen er viktig!! Nyttle og bruk v/**Grethe Ringdal**, Animalia

14:15- 15:00 Sauen – ikkje verdt ulla?
Om framtida for norsk sauehald, **Ved Margaret Eide Hillestad**, Landbrukets Utredningskontor

Bondø og nestleiar i Rogaland Sau og Gelt. Øyvind Bergøy er ordstyrar
Moterommet "Lindenes B" i konferansesenteret til Stavanger Forum.
Innsamling eller deltaking er gratis!

Arrangementet under Agrovisjon ble godt mottatt. På den første fagbolken deltok 100 personer. 70 personer hørte på innlegget til Jostein Røysland. På hver av de siste to bolkene deltok 50 personer. Gode innlegg og god stemning.

Samling for beitelaga

I løpet av prosjektperioden er det etablert 2 nye beitelag, slik at Rogaland i 2011 hadde 50 lag (organisert beitebruk). I 2011 omfattet beitelagene 41.359 sau og 61.411 lam.

24.oktober 2011 arrangerte Fylkesmannen i Rogaland i samarbeid med saueprosjektet en samling for beitelagene, på Hotell Alstor, Stavanger.

Samlingen ble godt mottatt og det møtte 80 personer og de fleste lagene var representert. Det ble konkludert med at denne type samling må gjentas (hvert annet år?). Fylkesmannen følger opp.

Rogaland har en relativt lav andel av sau og lam i organiserte beitelag. Hovedgrunnen til dette er nok at rogalandsbøndene har mye eget beite hjemme på egen gard. Likevel bør målsettingen være å få flere dyr inn i beitelagene – og kanskje også få flere lag. Grasfylket Rogaland trenger sårt et aktivt beitebruk – også på utmarksbeitene. For mer mat skal produseres – også av sauebøndene i Rogaland!

Beitekurs

Høsten 2011 tok styringsgruppen initiativ til beitekurset "Innmarksbeite for sau – utnytt grovfôrpotensialet". Bakgrunnen er at Rogaland er beitefylke nr 1 i Norge – og om lag 40 % av jordbruksarealet i fylket er innmarksbeite. Og aktiv og rett bruk av beiten forutsetter kompetanse.

Kursene går over 3 samlinger og bygger på et opplegg utviklet av NLR og Nortura. Det er også disse to organisasjonene som stod for de 5 kursene i 2012. Det totale deltakerantallet ble hele 277 personer fra 238 bruk.

Program 24.oktober kl 09.30 til kl 15.00, First Hotel Alstor, Tjensvoll, Stavanger

- Kl 09.30 Kaffi og wienerbrød
- Kl 10.00 Åpning v/landbruksdirektør Hadle Nevøy, Fylkesmannen i Rogaland
- Kl 10.15 Beitekapasitet, beitekvalitet og beiteskjøtsel i utmarka v/seniorrådgivar Yngve Rekdal, Skog og landskap
- Kl 11.15 Pause
- Kl 11.25 Vegetasjon og beite i Setesdal vesthei v/Yngve Rekdal
- Kl 12.15 Lunsj
- Kl 13.15 Eit velfungerande lag v/Paul Tore Barkve, styreleiar Strand sankelag
- Kl 13.40 Orientering om Måltidets Hus og eit mogleg lammeprojekt v/dagleg leiar Ellen S. Math Henriksen
- Kl 14.10 Pause
- Kl 14.20 Open post om tilskotsordningar m.m. v/Fylkesmannen
- Kl 14.50 Oppsummering og avslutning, v/Fylkesmannen
- Kl 15.00 Heimreise

Sauensafinga.no

Norsk Landbruksrådgiving

inviterer til

Beitekurs

Innmarksbeite for sau – utnytt grovfôrpotensialet

Kursopplegg
I perioden februar – august/september 2012 skal vi følge sauene fra innføringa til utsløpp på innmarksbeite om våren til det er tilbake på utmarksbeite. Diskusjon og utveksling mellom kursdeltakarane blir ein viktig del av kurset.

Beitevallet er hovudtema

Kvifor bruk av beite, næringsbehov, gjødsling og kalking, førkostnader, fomying av beite, jordarbeiding, frøval og ugrøskamp, gifflige beiteplanter, vedlikehald av vengje beite, ulike tilskotsordningar m.m.

I tillegg ser vi på sjølve rym, livvekst, snyttarproblem, avføringsprøve, når er lamma klar for slaktning, haldvurdering, uttak av livlamm, behov for tilleggstøring, sauekontrollen som arbeidsverktøy, slaktordningar

3 samlinger

Kurset går over 3 samlinger i løpet av sesongen; Fyrste samling innendørs (den første kursdagen). Når det gjeld dei to andre samlingane legg vi opp til lokale tilpassingar, ved at gruppene sjølv kjem fram til ønske opplegg. Uansett skal gruppa ut til eit vertsbruk, kor vi ser på både beita og dyra.

Stad og tid for første kursdag

- > Haugaland laurdag 11 februar kl 10.00, Felleskjøpet Haugesund
- > Ryfylke tysdag 14 februar kl 19.30, Ryfylke Fjordstet
- > Jæren torsdag 16 februar kl 19.00, Gjeedal Bygdehus
- > Dalane fredag 9 februar kl 19.00, Landbruksenteret Helleland

Kursavgift, påmeldingsfrist og deltakarbevis;

- ✓ Kursavgift, kr 400,- per bruk
- ✓ Påmelding innan 31 januar 2012
- ✓ Deltakarbevis ved fullført kurs

Påmelding og meir informasjon, kontakt;

- Håkon Pedersen, Haugaland Landbruksrådgiv, tlf 948 76 870 hakon.pedersen@lr.no
- Birgit Harstad, NLR Dalane, tlf 51 49 72 88 bjl@lr.no
- Gustav Birkeland, NLR Suldal og Sauda, tlf 901 99 320 gustav.birkeland@lr.no
- Ragnvald Grønsted, NLR Rogaland, tlf 905 63 862 ragnvald.gronsted@lr.no

Medieomtale

Satsingen har selv bidratt til noen artikler i media og fått en del omtale i media. Her noen eksempler;

web 19.10.2009
FYLKESMANNEN I ROGALAND

Hovudsida
 Nettstadskart
 Tema frå A til Å

Ledige stillingar

Arrangement
 Gjennomførte arrangement

- ⊕ Areal og bygg
- ⊕ Familie og barn
- ⊕ Helse og sosial
- ⊕ Kommunal styring
- ⊕ Landbruk
- ⊕ Areal og eigedom
- ⊕ Bioenergi
- ⊕ Bygdeutvikling
- ⊕ Regionalplan landbruk
- ⊕ Jordbruk
- ⊕ Miljø- og kulturlandskap
- ⊕ Skogbruk
- ⊕ Tilskot

Om Fylkesmannen

Du er her: [Landbruk](#)

Felles løft

samarbeider om

Sauetalet i Rogaland er på 77 vinterføde 33% av sauen seie - det viktigste for næringa.

Prosjektet start

FOTOG: THOMAS BERG (over) og Hilde Lunde (under) i samarbeid med landbruksrådgivere i Rogaland fylke.

Sau og Geit nr 1/2011

Søker inspirasjon hos yrkesbrødre

Som et ledd i den store satsingen på sau i regi av Fylkesmannen i Rogaland, var fjerde sauebønder med byggeplaner nylig på besøkshuset til yrkeskolleger for å hente tips og inspirasjon.

Arrangementet foregikk i regi av Prima Lærar, som på skemaet vil ha alle bilde til å kjenne til planene. Han har allerede som dekke sine som gått med tanker om å bygge nytt sauhus. De 12-15 bøndene

gjennomførte prosjektet i Rogaland. Prosjektet er et samarbeid mellom fylkesmannen og fylkeslandbruksrådgivninga. Hjelpekorps er utvalgt til å hjelpe bøndene med å byggja.

Fire gjøder
 Bønderne starter på høsting i Tene og emmeret i år fire gjøder i kornbeina. Tene og gjøder i kornbeina er viktig for å oppnå gode resultat. Hjelpekorpsene var de tre som

studert, og som har fått en utvidet opplysning på den aktuelle kornbein. Dette er viktig for å oppnå gode resultat. Hjelpekorpsene var de tre som

Oppdelte utgjøder
 (Mar) i Tene og i kornbein i Tene har et tradisjonelt samarbeid

Optimisme i sauehaldet

Det er no optimisme i saue-næringa i Rogaland – lønsemda har blitt betre, kvaliteten på lammejøtet har gått opp og sauebøndene trivst. Med det har Rogaland eit godt utgangspunkt for eit offensivt sauehald også i framtida.

Ger Skadberg
 Fylkesmannen i Rogaland, Landbruksavdelinga (ansvarleg for saueprosjektet)

Den 3-årige satsinga *Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland* starta 2. oktober 2009 og har som føremål å byggje opp under dei gode fagmiljøa vi har i sauehaldet – og det skal bli endå kjekkare å vere sauehønde gjennom å ta tak i dei faglege utfordringane.

Grasfylket Rogaland
 Rogaland har totalt om lag 1 million 15 % av denne satsinga er om lag 50 % av sauehaldsarealet. Dette må vi prioritere på beite-organiserte beiter. Rogaland har eit bra utgangspunkt for å byggje opp under dei gode fagmiljøa vi har i sauehaldet – og det skal bli endå kjekkare å vere sauehønde gjennom å ta tak i dei faglege utfordringane.

Bondevennen
 19.mars 2010

D. Reduser lammetapet
 E. Beitesamarbeid (organisert beitebruk)
 F. Føring og stell
 G. Økonomisk gjennomgang

I vinter arrangerte vi 6 møte rundt i fylket – der dei samla møte opp om lag 600 bønder. Stemninga var god og konstruktiv, og satsinga har blitt godt motteken. Etter møterunden har snøtt 150 bønder teikna seg på eitt av fagtemaa. Det er påmelde til alle tema. Ikkje overraskande ønskjer 60 % å få utgreia/teikna nytt sauehus. Dei to andre temaa som har fått størst påmelding, er (C) Sjukdom og helse, og (F) Føring og stell. I satsinga er det viktig at den enkelte bonden tenker gjennom – er dette noko for meg og kor ligg dei største utfordringane i mitt sauehald? Rådgivingstilbodet får du frå slakteria i fylket – enten gjennom deira egne rådgivarar eller innleigd kompetanse innan t.d. bygningsplanlegging og sjukdom. Hugs at du kan velja fleire tema gjennom denne satsinga og med det melda deg på når som helst innan prosjektperioden. I slakteria er desse hovudkontaktane: nune.osland@nortura.no berit.pettersen@fatland.no georg@prima.no Kontakt dei og du er med!

Klare mål
 Resultatmålet for heile satsinga er at saueetalet i fylket har auka med 5 % og kg kjøtt levert slakteria med 15 %, innan prosjektstutt (september 2012).

Stimulerer satsinga til overproduksjon? Det er sjølvsagt ikkje intensjon. Dersom vi ser utviklinga i saueetalet for perioden 2006 – 2009, har tal vinterføra sauer gått ned med vel 4 % på landsnivå. Alle fylka unnateke Nordland og Rogaland har nedgang. Mange fylke ligg på mellom minus 7 og 10 %. Rogaland har ein auke på 0,7 %. Rett nok har fleire fylke ein svak oppgang siste året, men etter mi meining er trenden likevel så sterk at mange av fylka ikkje vil greie "å hente seg inn igjen". Vidare har Landbrukskrets Utredningskontor i sin rapport "Sauehaldsutsikter 2012" konkludert med: "Utsikter for markedsbalansen for sauekjøtt frem mot 2012 kan sammenfattes med at en nå står fersfor en periode med underdekning. Hovudgrunnen er todelt. For det første ligger det an til at det blir færre sauer frem mot 2012. For det andre vil det bli flere forbrukere gjennom en forventet befolkningsvekst". Per no ser inneverande år ut til å gå i balanse.

Til hausten/vinteren køyrer vi ein ny møteserie, stort sett etter same leisten som første runde. Hovudfagtema på møta blir helse og lammetap. Satsinga skal som sagt vare i 3 år og rådgivingstilboda står til din disposisjon i heile perioden. I neste nummer av Bondevennen vil slakteria skrive litt om korleis dei arbeider med satsinga. Ingen er så gode at dei ikkje kan bli betre. Og summen av alt blir eit endå flottare og verdiskapande sauefylke.

Prosjektet "Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland"

Fatland AS

Då spørsmålet om å ta del i en felles prosjektet om å auka produksjonen i sauehaldet kom, var dette godt motteke hjå Fatland Sau. Utferingane i sauehaldet kan vere mange, og det er viktig i seg sjø på dei. Gjennom dette 3-årige prosjektet vil me si prosjektmetta skal koma omdrenn drekk til gode, ved å:

- legge ein kompetanseløp på område der det er viktig
- bruke Fatland sitt eige kunnskapmateriale (erfaring, Erfarna, produktionsplan) og praktiske erfaringer
- gje hjelp til rydding/nybygging ved Fatland Sau sine telningar og lysningsplaner

Frøen til no har interessa vore størst på sauehald, fôring og heile.

For dei som går med byggingplanar, er dei gode tips å få av sauebønder som har bygge nøye. Ved å bruke ulike typar byggingar, får ein med seg idear til praktiske og gode sauehald. Det er mange vil ein skal ta, og det er rådgjevarar til å hjelpe på "alt". Då kan det vere til stor hjelp å snakke med andre i same situasjon, og andre som har bygd. Ei eiga bygggruppe er godt i gang, og har vore på tur i flere sauehald. Dette ferre er mykje vil

Me har nytta fôringskonsepter frå ulike landbruksrådgjevare til å halde fôringslogg for den gruppa som hadde valt fôringskonseptet i sauehaldet, og det er gjort å utsette erfaringer på dette området. For denne gruppa er dei planlagt eige møte for høsten.

Innanfor tema "Heise" har Fatland gjort avtale med spesialiserer på dette feltet på prosjektet og med å dekke ut kostnader ved gjennomføring av heiseplan, og instruksjon oppfølging av desse bøndene. Høg kompetansetap er den utfordring som dominerer innan denne gruppa. Tåk er sett i verk på

Nortura BA

I Nortura har me fått mange påmeldte til prosjektet "Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland 2009 - 2012". Det var sjø framlegginga tema ein kom med seg på. Til denne tid har me fått mange vorte deltakere for inn til seg.

Stort mange gåt med planer om rydding til ein eller ombygging av eksisterande fôr til annan produksjon i sauehaldet. Det lover positivt for framtidig fôr satsen i Rogaland. Men det er og så det går ei tid for me røkk å koma inn til alle. Me har vore hjå mange og fått gode erfaringar, men mange går emål på vekk.

Nortura har i dag med samarbeid arrangert ein tur for å sjå på sauehald. Me bestitte fire bønder som hadde bygd nye sauehald, og ein som hadde bygd ein fôr til seg. Det var stor interesse for denne turen med rundt 150 personer på det meste.

Sjøløst og kompetansetap har vi ofte saman til ein emne, og for dei har me hatt ei par samlingar. Her er også i temaet om fôr, og vi har vore på fôringsplaner, og vi har vore på fôringsplaner.

temaet om fôr. For dei som vil lære meir om fôr, har vi fôringsplaner og fôringsplaner.

Planlegg er til fôringsplaner, og vi har vore på fôringsplaner. Me i Nortura har ei tur for å sjå på sauehald med dei fôringsplaner tema blei ei blanding av gruppetema og individuelle oppfølging, så etter tema og planlegg.

Prima Jæren AS

Uten tvil er dette prosjektet bare positivt for oss. Det er en stor utfordring, så vi vil si på at alle vedrører. Målet på prosjektet er å auka produksjonen i Rogaland og produsere mer lønnsomt, så dette prosjektet er ein i blanda for Prima Jæren. Vi ønsker å bygge mer kompetansetap.

Prosjektet går over tre år, så det er god tid med å bli i vegen med. Til nå er det 12 produsenter i Prima Jæren som er med, og her blanding av unge og gamle, rutine og nye ansatte.

Viktig med å møte for å bli i vegen med å bli i vegen med. Då får

vi det svært vi forventet. "Alt" alle ville vore med på alt, for det sosiale, og som det er. Vi er alle her. Dette betyr vi er heldigvis i samarbeid, og vi har det er derfor kvaliteten på slakta har blitt så god.

På vegen møte fikk vi besøk av en dyrlæge som orienterte oss, læringsoppgaver og tok i mot spørsmål. Her fikk alle i prosjektgruppen i seg så mange de ville, for dette er noe alle har nytte av, spesielt for læringsoppgaver.

Viktige erfaringer blir det bestuttrakt i Rogaland for å se på bygging, for alle har vi dette som er i vegen med.

Bondevennen 31. mars 2010

Felles løft for sauehaldet i Rogaland

Prosjektet *Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland* starter opp nå i oktober. Dette 3-årige kvalitets- og kompetanseprosjektet blir gjennomført som samarbeid mellom slakteria i Rogaland, Prima Jæren Slakt AS, Fatland AS og Nortura SA.

Målet med prosjektet "Auka produksjon i sauehaldet i Rogaland" er å auka lønnsomheten med 5% og overdrøtt med 15% i løpet av tre år. Foto: Arne I. Lyshol.

- Geir Skårberg
Fylkesmannen i Rogaland
Landbruksavdelingen
- Slakteria arbeider "kvar for seg" etter felles prosjektplan. Slakteria sit i styringsgruppen, saman med ein fôrkonsept, og ein fôr kvar av Innovasjon Norge, Rogaland Sau & Geit og Fylkesmannen Prosjektgruppa er Rogaland Landbrukskolelag.
- Bakgrunnen for prosjektet er dei utfordringane i sauehaldet, og med det også fleire produksjons- og markedsmessige muligheter, som ligg i sauehaldet. Undersøkt situasjonen kan kome tilbake. Det er viktig å halde opp "trykkekraft" i næringa, slik at det er nok sauebønder også i framtida, og at frikte sauer og lam i vekte og opne landskap gir kjøt av beste kvalitet. Rogaland har vel 200 000 vinterfôrta sauer, noko som er om lag 20% av snumne i landet.
- Prosjektet er fult og heilt "bunderdrett". I dette ligg at ressursene i prosjektet skal nyttast overfor deg som sauebonde eller for deg som vurderer å byrje med sau. Prosjektet er utvikla i tett samarbeid med næringa - og skal hjelpe deg med dei faglege utfordringane du meiner er dine viktigaste. Det er lagt opp til sju hovudtema i prosjektet:
1. Me starter med sau!
 2. Nytt sauehald?
 3. Sjukdom og helse
 4. Reduser lammetapet
 5. Beitesamarbeid (organisert beitebruk)
 6. Fôring og stell
 7. Økonomisk gjennomgang

Innvollssnyltarar på sauemøte

oktober arrangerte Rogaland iau og Geit tre sauemøter, og zema var innvollsnyltarar hjå au. Veterinær Alle Domke, frå Norges Veterinærhøgskule, holdt foredrag om problema med parasittar, kofte dei kan forebyggast og behandlast.

Parasittar er usynlige, så det er viktig å finne ein god metode for å sjå på parasittar. Foto: Arne I. Lyshol.

Etter sauemøtet blei det arrangert ein tur for å sjå på sauehaldet. Me bestitte fire bønder som hadde bygd nye sauehald, og ein som hadde bygd ein fôr til seg. Det var stor interesse for denne turen med rundt 150 personer på det meste.

Etter sauemøtet blei det arrangert ein tur for å sjå på sauehaldet. Me bestitte fire bønder som hadde bygd nye sauehald, og ein som hadde bygd ein fôr til seg. Det var stor interesse for denne turen med rundt 150 personer på det meste.

Unøyd stress bør unngåast, ein til tak er å avgrensa dyrestreiken i garden. Vektforløp og dritleg vekt stressar og dyra ein del, så betre plass gjer at dei ikkje stressar kvarandre opp. Sitrasa dyr gjev ei dårlegare immunsvakvilling.

Kontrollere
Friske dyr tåler parasittar betre, og tilgang på nok mat og vatn er viktig kvalitet. Beitebruken kan regulerast med beitevekst og -rotasjon og antall dyr på beite. Sambering er og ein forsikring mot mod, og dei smittar ikkje dyra kvarandre med dei forskjellige parasittane.

Bruk av kjemiske hjelpeemiddel skal gjerst i samråd med veterinær. Avfugningsmiddel (maksimum 3 g avfugningsmiddel per kg egg) som er avfugningsmiddel som er ein god indikator på kor hardt dyret er angrepet. Då får ein og ikkjeviser kvit parasittar ein har på garden. Utbredning av resistens mot parasittmedla er relativt stor i dette landet, og i tillegg dukkar parasittane opp på nye stader. Det er påvist ein

Mjøldeg i kårrot

Norsk Landbruksrådgivning har i samarbeid med sprøyting i tillegg i kårrot. Midlene prøvd var Signum, Or Fluopyrram 500 SC, Topp og Amistar. Det blei sjongjer i løpet av septer Fluopyrram, Signum og Oriava. I løp redusert pene betydning. Amistar nye vakkere virkning er typ. Det blei ingen slik på avlinga av sprøyting kan se ut til at Fluopyrram midlet som virker best i alle prøver, men det tren forsker for å trekke sikre

Bondevennen 40/2009

Jæren Få Mellemskrift

Bondevennen oktober 2011

Toksoplasmose – utprøving av vaksine

Parasittsykdommen toksoplasmose er en viktig årsak til omløp, tomme søyer, aborter, dødfødsler og svakfødsler i Norge og gir store økonomiske tap for norske sauebønder. Prosjektplanen omtaler *forsøk som skal teste ut vaksine mot toksoplasmose og at prosjektet gir økonomisk støtte til forsøket*. Forsøket ble gjennomført i 2009/2010, men prosjektet trengte ikke bruke egne økonomiske midler, da Fylkesmannen i Rogaland gikk inn med kr 60.000,- (BU-midler). Arbeidet ble gjennomført av Rogaland Sau og Geit i samarbeid med Norges Veterinærhøgskole, seksjon for småforsknig. Målet var utprøving i 150 besetninger i Rogaland i sesongen 2009/2010.

Arbeidet og resultatene går fram studentoppgaven til Sondre Halsne Juvik². Litt om resultatene; Hos de vaksinerte gruppene så man redusert antall aborter og reduksjon i antall dødfødte lam hos de yngste dyrene. I den vaksinerte gruppen ble det også observert en økning i antall levende foster, både på individ- og besetningsnivå.

AgroHordaland

Lørdag 30.oktober 2010 under AgroHordaland holdt prosjektansvarlig innlegg om sauesatsingen i Rogaland under gitt tittel "Meir sau i Rogaland – kan Hordaland koma etter?". 70 personer deltok og innlegget la grunnlaget for en diskusjon om Hordaland burde satse på noe lignende eller kombinert småfe/storfe.

Avslutningskonferanse

Lørdag 27.oktober 2012 arrangerte vi et avslutningsseminar for satsingen for sauebønder og andre saueentusiaster. Målsettingene var at seminaret skulle utfordre og samtidig være mulighetsorientert.

Program;

- ✓ Glæder og utfordringer i saueholdet i Rogaland v/Dve Ommundsen, leder i Norsk Sau og Geit.
- ✓ Sauehus for framtida. Om to nybygde sauehus.
- ✓ Siste nytt om sauehelse v/Marta Ulvund, NVH, seksjonsleder småforsknig.
- ✓ Oppsummering av sauesatsingen v/Geir Skadberg

- ✓ Hvorfor sende sauen til heis? v/Sigmund Skjæveland, bonde, Bjerkreim
- ✓ Jo, eg satsar på saueæringa! v/Atle Tjåland, bonde, Time
- ✓ Hvordan få gode kulturbeliter? v/Jostein Eiane, bonde, Rennesøy.
- ✓ Dagen i dag og tanker fremover. v/Hadla Nevøy, landbruksdirektor.

Arrangert av Saueprosjektet i Rogaland

STORMØTE FOR GLADE SAUEBØNDER

Lørdag 27.oktober 2012 kl 10 – 15
First Hotell Alstor, Stavanger

Lunsj ca kl 12.35.

Kaffe og frukt innimellom.

² Veterinærstudentoppgave, NVH, Klinisk utprøving av vaksine mot toksoplasmose i Rogaland 2009 – 2010, Sondre Halsne Juvik, desember 2010.

80 entusiastiske deltakere og gode inneldere gjorde at seminaret ble bra. Arrangementet gikk som planlagt, både programmessig og teknisk. Seminaret følges opp med en samling med sauenevingen hvor utfordringer skal diskuteres og hvor en også framover skal prøve å få til proaktive tiltak i en næring med utfordringer. Fylkesmannen i Rogaland støttet seminaret med kr 35.000,- (BU-midler).

4. PROSJEKTREGNSKAP

Hele støtten fra Innovasjon Norge har blitt betalt ut til slakteriene etter en omforent fordelingsnøkkel (en fast del/grunntilskudd til hvert slakteri på kr 50 000,- i året, og resten som en variabel del fordelt etter slaktefordelingen mellom slakteriene). Prosjekteier inngikk avtale mellom slakteriene før satsingen startet. Avtalen omtaler vilkår for utbetalinger, egeninnsats og rapportering/dokumentasjon for utført arbeid. Slakterienes egeninnsats er prissatt til kr 500,- per time. Slakteriene brukte 2.355,50 timer i satsingen, noe som utgjør 1.177.750,- kroner.

Satsingen søkte kommunene om tilskudd og fikk totalt inn kr 415 400,- fra kommunene. Et viktig bidrag. Støtten fra kommunene har i sin helhet blitt brukt til fellesaktiviteter (møter, konferanser, beitekurs).

	Poster	Budsjett	Regnskap	Avvik
Inntekter	Inntekter			
	Tilskudd fra Innovasjon Norge	1 500 000	1 500 000	0
	Tilskudd fra kommunene	300 000	415 400	115 400
	Tilskudd BU-midler (toksoplasmose) ³	60 000	0	60 000
	Tilskudd BU-midler (seminar okt 2012)	0	35 000	35 000
	Tilskudd beitekurs fra Rogaland fylkeskommune	0	102 500	102 500
	Sum inntekter	1 860 000	2 052 900	192 900
Utgifter	Utgifter			
	Møter/konferanse <ul style="list-style-type: none"> • Agrovisjon (25.445,-) • Produsentmøter (inkl. seminaret 27.10.12) (261.260,-) • Andre møter (4.157,-) 			
	Sum møter/konferanse	150 000	290 862	140 862
	Div. materiell/annonsering/reiser	210 000	64 428	145 572
	Beitekurs	0	163 357	163 357
	Gebyr bank	0	430	430
	Utbetalt tilskudd til slakteriene	1 500 000	1 500 000	0
	Sum utgifter	1 860 000	2 058 323	198 323
Resultat		33 823		
Egeninnsats slakteriene ⁴	690 000	1 177 750	487 750	

³ Prosjektet budsjetterte med BU-midler til utprøving av toksoplasmose vaksiner, men ble tatt ut av satsingen og definert som eget prosjekt.

⁴ Egeninnsatsen fra slakteriene sine rådgivere er beregnet ut fra 2.355,50 timer og kr 500,- per time.

Mer detaljert regnskap sendes som vedlegg til Innovasjon Norge. Overskuddet på kr 33.823,- betales ut til slakteriene etter fordelingsnøkkel.

5. ERFARINGER OG LÆRING

Bakgrunnen og målsettingene for satsingen, samt de aktiviteter og tilbud satsingen har levert, er de viktigste knaggene å ta utgangspunkt i når en skal reflektere hvilken verdi satsingen har hatt for sauenæringen i Rogaland.

Forventningene

Forventningen til satsingen var enkel og grei; Å bidra til økt produksjon. I så måte et rent volumprosjekt. Og hvordan få til dette? – jo ved å sette sauebøndene i fokus og ta utgangspunkt i deres behov - d.v.s. la bøndene kjenne på sine egne faglige utfordringer og vurdere om satsingens tilbud kan være av interesse. I realiteten har satsingen vært et kompetanseprosjekt – hvor kompetanse elementene kunnskap, ferdigheter og holdninger, har fulgt oss i hele prosjektperioden. Satsingen har lagt vekt på å være motiverende – uten å forføre. Bonden er selv ansvarlig for egne valg.

Motivasjon og avgrensing

Det gikk ikke mange ukene før satsingen i praksis ble omdøpt til og markedsført som *Felles løft for sauehaldet i Rogaland*. Vi løfter sammen gjennom motivasjon og kompetansebygging, og ved erkjennelsen av at totalproduksjonen er summen av alt, enten saueflokken er stor eller liten. Prosjektet var helt fra start tydelig på hva satsingen ikke skulle omfatte; villsau, økologisk, lokalforedling, rovdyr og politikk/jordbruksavtale. Denne avgrensingen viste seg å være viktig; – vi fikk en målrettet satsing hvor bonden og bondens faglige utfordringer stod i sentrum – og ikke ”alt det andre”.

Hovedmålene ikke nådd

Alle satsinger må ha konkrete målsettinger. Dette prosjektets resultatmål⁵ var konkrete, men ble ikke nådd, selv om det har vært respektable økninger i Rogaland. Vi håper trenden fortsetter. Og hovedmålene er av en slik karakter at denne satsingen alene definitivt er bare en av mange flere faktorer som spiller inn. Men styringsgruppen mener at satsingen likevel har utgjort en forskjell og faktisk bidratt til en produksjonsøkning i løpet av disse 3 årene.

Aktivitetsmålene nådd

Satsingen har vært en aktiv satsing, med mange møter, turer og arrangement, både gjennom fellestiltak og i regi av de enkelte slakteriene. Alle de planlagte aktivitetene er gjennomført. Og så ble det mange tiltak i tillegg til det som var planlagt.

⁵ Mål ved prosjektslutt

Frykten for overproduksjon – bonden skal ikke tas for gitt

Balanse i markedet er viktig for norske bønder – og er en viktig premisse for høyest mulig markedsinntekter. Prognosene som kom ut i mai/juni 2010 tilsa overproduksjon det året. Slik ble det ikke. Det ble en del snakk om denne *sauesatsingen som stimulerer til økt produksjon, når det ser ut til å bli overproduksjon.....* Poenget vårt med å nevne dette i sluttrapporten er at næringen må kunne ha (minst) to tanker i hodet samtidig. Fordi samtiden er slik at bønder ikke lenger skal tas for gitt – ei heller sauebønder. For landbruket i Rogaland er kanskje den aller største utfordringen knyttet til rekruttering. Og selv om det i dag er relativt mange sauebønder i fylket, skal en heller ikke ta sauebonden i vårt fylke for gitt. Dersom vi legger til grunn trenden for perioden 1991 – 2007, vil nedgangen i spesialiserte sauebruk bli langt høyere enn for bruk totalt. Vi må unngå at spesialisert sauehold blir en sistefasenæring – og heller være offensive og tenke 10 - 20 år fram, ved å utvikle eksisterende bruk og stimulere til nyetableringer.

Vi må leve med svingninger i produksjon og salg. Og likeledes prognoser. Men vi må passe oss vel for å la markedsbalansen skygge for andre minst like kritiske faktorer i næringen. Næringen må i større grad også arbeide slik at det er tilstrekkelig framtidig produksjonsvilje på primærleddet. Videre stiller vi også spørsmål om det satses nok på lam i det norske markedet, med vekt på nye kvalitetsprodukt og lammemenyer. Men det er en annen skål, som vi skal la ligge.

Kompetanseutfordringer

Sauehold er ikke for amatører og krever stor kompetansebredde. De 7 hovedtemaene satsingen har prioritert, speiler bondens viktigste kompetansebehov. Og bøndene har gjennom sin respons svart oss på hva de ser som mest nyttig. På de årlige fellesmøtene prioriterte vi disse faglige temaene; nytt sauehus, helse og lammetap og innvollsnyltere. Det er behov for mange nye sauehus i Rogaland – kanskje 30 – 40 % av bøndene trenger nye rasjonelle sauehus. Helse og lammetap er alltid aktuelle tema, hvor bøndene har mye å hente. Likevel vil vi i denne rapporten fremheve viktigheten av å prioritere utfordringene knyttet til innvollsnyltere og resistens. Ulike behandlingsstrategier florerer – for mange behandler trolig feil, grunnet manglende kunnskap – både hos bonde og dyrlege. Resistens kan bli en trussel for en framtidig og livskraftig sauenæring i Rogaland. Vårt råd er at det fokuseres mer på rette behandlingsstrategier og økt satsing på forskning.

Vi skal ikke i denne rapporten flagge sterke meninger om hvor fra og til hvilke kvalitet sauebøndene i Rogaland får sine tilbud om faglig rådgiving. Men vi reiser likevel spørsmålet om dagens sauefaglige rådgiving er profesjonell nok i forhold til de behov sauenæringen har framover. Vårt råd er at sauenæringen setter seg ned og diskuterer dette spørsmålet. Vi vet

at saueneæring er en profesjonell næring med profesjonelle aktører – og hvor kompetanse bare blir viktigere og viktigere.

Satsingen har vist at samarbeid om felles utfordring nytter!

Stavanger 4. desember 2012

Styringsgruppen:

Arnhild Skjørestad

Arnhild Skjørestad

Rune Osland

Rune Osland

Berit Pettersen

Berit Pettersen

Georg-Fredrik Ueland

Georg-Fredrik Ueland

Karin Hansen

Karin Hansen

Geir Skadberg

Geir Skadberg

Gerd Sivveland Engelsgjerd

Gerd Sivveland Engelsgjerd

Bruk med Sau i Rogaland

Kjelde: Søknad om produksjonstilskot 2010

*Sau i hele Rogaland.
Slik skal det også være framover!*